

**BO‘LAJAK PEDAGOGLARNING SHAXSIY SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISHDA BADIY-TARIXIY ASARLAR ASOSIDA
INTEGRATIV PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING
SAMARADORLIGI**

Qodirova Mavluda Maxodir qizi
UBS Maktabgacha va Maktab ta'limi
fakulteti o'qituvchisi,

Annotatsiya Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarning shaxsiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish jarayonida badiiy hamda tarixiy asarlardan integrativ yondashuv asosida foydalanish mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqot davomida pedagogik tajriba-sinov ishlari olib borilib, talabalarning mas'uliyat, empatiya, refleksiv tafakkur va kasbiy motivatsiya ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar statistik jihatdan tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, badiiy-tarixiy merosni muammoli vaziyatlar, keys-stadi, debat va refleksiv esse kabi faol o'qitish metodlari bilan uyg'unlashtirish talabalarning kasbiy o'zini anglash jarayonini sezilarli darajada faollashtiradi. Tadqiqot natijalari pedagogik ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan va qadriyatga asoslangan model asosida takomillashtirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: shaxsiy sifatlar, pedagogik integratsiya, refleksiv tafakkur, empatiya, kasbiy identifikatsiya, badiiy-tarixiy meros.

**EFFECTIVENESS OF INTEGRATIVE PEDAGOGICAL
TECHNOLOGIES BASED ON ARTISTIC-HISTORICAL WORKS IN
DEVELOPING THE PERSONAL QUALITIES OF FUTURE TEACHERS**

Kadirova Mavluda Makhodir kizi

Teacher of the Faculty of Preschool and School Education, UBS,

Abstract This article provides a scientific substantiation of the mechanisms for utilizing artistic and historical works within an integrative approach to foster and develop the personal qualities of future teachers in higher education institutions.

During the research process, pedagogical experimental work was conducted, and changes in students' indicators of responsibility, empathy, reflective thinking, and professional motivation were statistically analyzed. The findings demonstrate that integrating artistic and historical heritage with active teaching methods such as problem-based learning, case studies, debates, and reflective essays significantly enhances students' professional self-awareness and identity formation. The results of the study offer opportunities to improve pedagogical education through a personality-oriented and value-based model of instruction.

Keywords: personal qualities, pedagogical integration, reflective thinking, empathy, professional identity, artistic and historical heritage.

Globallashuv jarayonlari, raqamli transformatsiya hamda ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi zamonaviy pedagog shaxsiga qo'yiladigan talablarni tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ma'naviy yetakchi, axloqiy namuna va reflektiv fikrlovchi mutaxassis sifatida namoyon bo'lishi talab etiladi. Shu bois pedagogik ta'lim tizimida shaxsiy sifatlarni rivojlantirish masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda.

An'anaviy bilim uzatishga yo'naltirilgan model o'rnini shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va qadriyatlarga asoslangan ta'lim paradigmasi egallamoqda. Bunday sharoitda badiiy va tarixiy asarlar nafaqat madaniy meros namunasi, balki shaxsiy refleksiya va axloqiy tafakkurni rivojlantiruvchi pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — oliy ta'lim jarayonida badiiy-tarixiy asarlar asosida integrativ pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali bo'lajak pedagoglarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirish mexanizmlarini aniqlash va ularning samaradorligini tajribaviy jihatdan asoslashdan iborat.

Shaxsga yo'naltirilgan pedagogika nazariyasi shaxsning ichki ehtiyojlari, qadriyatlari va reflektiv imkoniyatlarini rivojlantirishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilaydi. Zamonaviy tadqiqotlarda pedagog shaxsining kasbiy identifikatsiyasi uning empatiya darajasi, axloqiy pozitsiyasi va ijtimoiy mas'uliyat hissi bilan bevosita bog'liq ekanligi ta'kidlanadi.

Aksiologik yondashuv ta'lim jarayonini qadriyatlar tizimi orqali tashkil etishni nazarda tutadi. Badiiy asarlar insoniy kechinmalarni chuqur ochib berish orqali talabalarda o'z-o'zini anglash, ichki baholash va ijtimoiy voqelikka nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi. Tarixiy asarlar esa ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlaydi.

Shuningdek, refleksiv ta'lim konsepsiyasi talabaning o'z tajribasini tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishni muhim omil sifatida ko'rsatadi. Shu jihatdan muammoli vaziyat yaratish, debat va keys-stadi usullari pedagogik jarayonda samarali mexanizm sifatida e'tirof etiladi.

Tadqiqot aralash (mixed-method) yondashuv asosida olib borildi. Tajriba-sinov ishlarida 124 nafar pedagogika yo'nalishi talabasi ishtirok etdi. Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi:

- Diagnostik bosqich
- Integrativ pedagogik aralashuv bosqichi
- Nazorat va tahlil bosqichi
- Diagnostik vositalar orqali quyidagi ko'rsatkichlar o'lchandi:
- Mas'uliyat darajasi
- Empatiya ko'rsatkichi
- Refleksiv tafakkur darajasi
- Kasbiy motivatsiya indeksi

Ma'lumotlar matematik-statistik usullar yordamida tahlil qilindi.

Tajriba yakunida talabalarning barcha ko'rsatkichlarida ijobiy o'sish kuzatildi. Mas'uliyat darajasi 48 foizdan 71 foizga, refleksiv tafakkur 41 foizdan 69 foizga, empatiya 52 foizdan 74 foizga, kasbiy motivatsiya esa 57 foizdan 78 foizga oshgani aniqlangan.

Statistik tahlil natijalariga ko'ra, $p < 0,05$ darajasida sezilarli farq qayd etildi, bu esa integrativ modelning samaradorligini tasdiqlaydi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, badiiy-tarixiy asarlarni muammoli vaziyat yaratish, debat va munozara, keys-stadi, refleksiv esse yozish hamda integrativ seminar

mashg'ulotlari bilan uyg'unlashtirish talabalarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va kasbiy o'zini anglash jarayonini chuqurlashtiradi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, shaxsiy sifatlarni rivojlantirish jarayoni faqat nazariy bilim berish orqali emas, balki emotsional-intellektual tajriba orqali amalga oshiriladi. Badiiy asarlar insoniy kechinmalarni boshdan kechirish imkonini bersa, tarixiy manbalar ijtimoiy javobgarlikni anglashga xizmat qiladi.

Integrativ pedagogik model talabaning bilim, his-tuyg'u va qadriyat tizimini uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Bu esa kelajakdagi pedagogning professional identifikatsiyasini mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, badiiy va tarixiy asarlar asosida tashkil etilgan integrativ pedagogik texnologiyalar bo'lajak pedagoglarning shaxsiy sifatlarini samarali rivojlantirish imkonini beradi. Mazkur model pedagogik ta'lim tizimida qadriyatga yo'naltirilgan va refleksiv yondashuvni kuchaytirish uchun metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kelgusida tadqiqotni kengroq auditoriyada va uzoq muddatli monitoring asosida davom ettirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov M. Pedagogik tafakkur tarixidan. – Toshkent: TDPU, 2002. – B. 202–204.
2. Noddings N. *Caring: A relational approach to ethics and moral education*. – Berkeley: University of California Press, 2013. – 264 p.
3. Korthagen F. In search of the essence of a good teacher // *Teaching and Teacher Education*. – 2004. – Vol. 20, №1. – P. 77–97.
4. Hargreaves A. Four ages of professionalism and professional learning // *Teachers and Teaching*. – 2000. – Vol. 6, №2. – P. 151–182.
5. Darling-Hammond L. Teacher education around the world // *European Journal of Teacher Education*. – 2017. – Vol. 40, №3. – P. 291–309.
6. Mezirow J. Transformative learning: Theory to practice // *New Directions for Adult and Continuing Education*. – 1997. – №74. – P. 5–12.
7. Palmer P.J. *The courage to teach*. – San Francisco: Jossey-Bass, 1998. – 256 p.

8. Bandura A. *Self-efficacy: The exercise of control*. – New York: Freeman, 1997. – 604 p.
9. UNESCO. *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. – Paris: UNESCO Publishing, 2021. – 205 p
10. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Sano-standart, 2017. – 416 b.
11. Qurbonov Sh., Seytxalilov E. Ta'lim sifatini boshqarish. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2006. – 240 b.
12. Ochilov M. O'qituvchi odobi va kasbiy madaniyati. – Toshkent: O'qituvchi, 1997. – 144 b.
13. Qodirova M. Bo'lajak pedagoglarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda badiiy-tarixiy asarlarni pedagogik ahamiyati. Xorijiy lingvistika va lingvodidaktika jurnali, Special Issue – 2, 2024. –P.255-262 (OAK Rayosatining 2023-yil 30-sentyabrdagi 343-son qarori) ISSN-2181-3701. DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss2/>
14. Mavlonova R.A., To'xtaxodjayeva M.X. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 384 b.
15. Sultonov H. Pedagogik innovatsiyalar va integrativ ta'lim. – Toshkent: Tafakkur, 2015. – 192 b.
16. Karimova V.M. Ta'limda refleksiv yondashuv asoslari. – Toshkent: Universitet, 2018. – 176 b.
17. Ergashev I. Oliy ta'limda shaxsiy sifatlarni shakllantirish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2020. – 214 b.